

Pedagogics], vol. 11, is. 1, <http://cvberleninka.ru/article/n/vidy-i-funktsii-zgranits-v-psihologicheskikh-issledovanivah> (rus).

Korobanova O. L. Psychological features of expectations and attitudes towards interaction of new-formed groups' members

The article presents a model of the role communication based on theoretical analysis of the latest research in the group psychology, interaction and communication. In this article the inner world indexes of the interaction subjects, who makes basis for interaction regulation with the focus on the attitudes to the other group-members, as well as their expectations were determined. Common interaction area related to personalizations, which the interaction participants fill with their own meanings was described. The role aspects of psychology of interaction, which made possible to accentuate status-positional, distance, emotional and value-expectation aspects upon role-communication modeling have been generalized. The results of the first stage of empirical research of expectations and attitudes with regard to group-interaction on the initial stages of group development were presented. The content characteristics of specific features of manifestation and reflection of the inner world of a personality upon communication with the others were also determined. It was established that some expectations and attitudes differ depending on positions, which young people stand for. However, comparing certain features and manifestations young people do not make any differences in their attitudes and expectations regardless to their positions. The article shows an attempt to characterize both inner and outer of personal borders as well as their indicators. They are inclusion into interaction, personalization and group identity. The core characteristics of the personal-role interaction modeling in terms of a role repertoire have been exposed.

Key words: small group, group interaction, mutual expectations, attitudes, new-formed group.

© Коробанова О. Л.

Ю. В. Товстокопа

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ПРО ІДЕАЛЬНОГО
І ТОЛЕРАНТНОГО СПІВРОЗМОВНИКІВ
У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ**

На підставі порівняння ідеального і толерантного співрозмовників визначено розбіжності в запиті на функціонування їх у комунікативному просторі суспільства. Окреслено три запити на функціонування ідеального і толерантного співрозмовників, а саме: ідеальність як ендемічна характеристика суспільства і толерантність як засіб згладжування суперечностей; орієнтація на власні потреби або на потреби суспільства; оперування уявленнями про співрозмовника на рівні соціалізації. Розглянуто особливості використання методу семантичного диференціала для дослідження структури семантичних полів

ідеального і толерантного співрозмовників. Наголошено на тому, що уявлення про толерантного та ідеального співрозмовників перебувають в одному семантичному полі і позитивно маркуються. Описано процедуру і статистичні методи, використані для вивчення уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників у комунікації. Виявлено достовірні відмінності в уявленнях про них за Т-критерієм Вілкоксона та дискримінанти за 12-ма шкалами. Проаналізовано показники та природу уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників (дескриптори), зроблено припущення про їхню обумовленість специфікою функціонування в комунікації.

Ключові слова: ідеал, ідеальний співрозмовник, толерантність, толерантний співрозмовник, інший як інакший, комунікація, семантичний диференціал.

Проблема. Процеси трансформації, які відбуваються сьогодні в українському суспільстві, пояснюють необхідність дослідження толерантності та особливостей її впливу на комунікативний простір суоціуму. Власне, поняття “толерантність” упродовж періоду свого тривалого формування поступово набувало різнобічного наповнення. Наприклад, у дискурсі мультикультурного середовища це поняття нині розглядають як синонім до слова “терпимість”. З аналізу психологічної літератури випливає, що толерантність однозначно співвідноситься з комунікативним ідеалом. Так, уявлення про ідеального співрозмовника наводить на думку, що він обов’язково має бути толерантним щодо інших як інакших. Отже, толерантність позиціонується як необхідність, однак багатозначність визначення ідеального співрозмовника безпосередньо не містить у своїй структурі терпимості до різностей або прийняття інакшості. Власне, уявлення про ідеального співрозмовника є образом сукупності якостей суб’єкта комунікації, котрі сприймаються носієм як бажані, як такі, що забезпечують позитивне налаштування щодо співрозмовника інших учасників комунікації. У мовленнєвій картині світу особистості ідеальний співрозмовник може розглядатися і як той, що сформувався в досвіді говоріння, і як той, що виступив у ролі слухача.

Актуальність дослідження уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників визначається загальною зацікавленістю щодо комунікативних ефектів суспільства. Відповідно, виникають питання: де межа толерантності? Чи може бути ідеальний співрозмовник не толерантним до різностей інших, чи, навпаки, тільки завдяки цьому він є таким?

Вивчення функціонування поняття толерантності привело нас до усвідомлення того, як, зрештою, складно відшукати задовільні критерії для розмежування рис ідеального і толерантного співрозмов-

ників. Отож ми спробували розробити методику семантичного диференціала, яка дала б змогу з'ясувати комунікативні якості ідеального і толерантного співрозмовників.

Мета статті: дослідити межі й структуру семантичних полів ідеального і толерантного співрозмовників.

До аналізу особливостей змісту поняття “ідеальний співрозмовник” звертаються у своїх працях В. І. Аннушкін, А. К. Михальська, В. М. Куніцина, Ю. С. Крижанська, Г. О. Ковальов, В. П. Третьяков, М. І. Семечкін та ін. У психологічній науці ідеального співрозмовника визначають як особистість, яка володіє сукупністю комунікативних рис, котрі інша людина чи група, що належить до певної мовленнєвої культури, сприймає як бажані, сприятливі і такі, що забезпечують позитивне ставлення до неї [5].

На підставі порівняння об'єктів оцінювання – ідеального і толерантного співрозмовників – можемо виділити розбіжності в запиті на функціонування того чи того співрозмовника в комунікативному просторі суспільства. Розгляньмо більш детально кожний із цих можливих запитів, яких, на наш погляд, існує три: а) ідеальність як ендемічна характеристика суспільства і толерантність як засіб згладжування суперечностей; б) орієнтація на власні потреби або потреби суспільства; в) оперування уявленнями про співрозмовника на рівні соціалізації.

Щодо першого запиту, то уявлення про ідеального співрозмовника базуються на ціннісних перевагах особистості або групи, вироблених у процесі соціокультурної практики, тобто вони сконструйовані на основі звернення до певних зразків “ендемічних” характеристик суспільства. Тому “ідеальність” у комунікативному процесі виступає як сукупність знань, культурних цінностей, норм і правил, необхідних для ефективної взаємодії соціальних суб'єктів з метою інформаційного обміну, як “сукупність ментальних комунікативних категорій, що визначають прийняті в суспільстві норми і правила комунікації” [4, с. 87].

Поява толерантного (на противагу ідеальному) співрозмовника в комунікативному просторі зумовлена “зовнішнім подразником”, тобто появою різностей інших, щодо яких необхідно проявити поведінкову та мовленнєву стриманість. Ю. В. Южакова зазначає, що толерантність співрозмовника в комунікативному просторі є засобом ретушування агресії або пом'якшення експлікації негативної оцінки [6]. Відповідно, інститутами влади толерантність може задаватися як засіб згладжування суперечностей у суспільстві, що зумовлює можливість керування суспільними процесами від конфліктних до

безконфліктних, та, навпаки, сприйматися зі сторони суб'єкта комунікації як обов'язкова (вимушена) для ситуації спілкування умова.

Наступний запит характеризує співрозмовника залежно від орієнтації – на власні потреби або ж на потреби іншого (суспільства). На наш погляд, оцінка співрозмовника як ідеального в більшості випадків зумовлена задоволенням власних потреб у спілкуванні. Натомість для мовленнєвої картини світу суспільства здебільшого характерна пасивна концептуалізація толерантного співрозмовника, який є таким, що переважно не виявляє активності, у більшості випадків м'яко ігноруючи прояви різностей інших. Таким чином, образ толерантного співрозмовника є “алоцентрично” орієнтований, спрямований на відповідність вимогам суспільної комунікації. Наприклад, в англійській мові для вирівнювання відносин між чоловічою і жіночою статями компонент “man” у титулах було змінено на “person”: chairman – chairperson, congressman – congressperson, spokesman – spokesperson. Або використовуються нейтральні слова, такі як “chair” або “representative”. У французькій мові більшість слів із суфіксом -ess/ette, що позначали осіб жіночої статі, також змінилися на нейтральні. У такий спосіб, власне, і досягається відповідність вимогам суспільної комунікації на рівність за статевою належністю. Також відбулася заміна звертань “Miss” і “Mrs”, що мали відбиток сімейного стану, на звертання “Ms”, яке, за аналогією зі словом “Mr”, не вказує на сімейний статус жінки [3, с. 14-15].

Ще однією формою запиту на функціонування того чи того співрозмовника в комунікативному просторі є оперування уявленнями на рівні соціалізації. Функція “ідеалу” в спілкуванні полягає в тому, що він надихає людей на зміни, розвиток себе, умов існування. Тобто “ідеал” у комунікативному просторі задає унікальність, що є поштовхом до пошуку особистісної досконалості.

Толерантність у комунікативному просторі, на відміну від ідеалу, є умовою рівності та сприяє формуванню вміння зіставляти себе з “іншими як інакшими” та бути стриманим щодо їхніх відмінностей. На думку У. Є. Гольдіна, толерантність співрозмовника виявляється там, де відбувається “граничне врахування інтересів партнера і надання йому переважних прав приймати рішення в разі виникнення ситуацій вибору” [1, с. 525]. Отже, толерантність у комунікації насамперед задає тотожність “інших як інакших”, а інститутами влади впроваджується зведення різності до “подібності” та відмова від домінування якоїсь однієї ланки суспільства. Таким чином відбувається визнання прав “іншого як інакшого” та сприймання його більшістю як собі подібного.

Для дослідження меж та структури семантичних полів ідеального і толерантного співрозмовників ми розробили методику семантичного диференціала. На першому етапі дослідження завдяки експертам було виділено 120 найбільш часто використовуваних дескрипторів для побудови первинного набору шкал. Підставою для припущення про відмінності оцінок за різними шкалами стала імпліцитна теорія особистості: передбачалося, що існують неявні уявлення про зв'язки між особистісними рисами. На наступному етапі зі 120 дескрипторів способом ранжування ми відібрали 25 найбільш значущих, до яких відтак дібрали відповідні антоніми. Насамкінець було створено 2 бланки із 25-ма біполярними шкалами.

В емпіричному дослідженні взяли участь 30 респондентів, вік яких обмежувався діапазоном від 18 до 45 років. Респондентам пропонувалося за допомогою семибального оцінювання почергово дати оцінку ідеальному і толерантному співрозмовникам за кожною із запропонованих 25-ти біполярних шкал.

Під час проведення емпіричного дослідження здійснювався контроль за такими загрозами внутрішньої валідності, як вплив систематичної дисперсії, пов'язаної з особистісними відмінностями (еквівалентність вибірок), та ефект послідовності. Для контролю за еквівалентністю вибірок використовувався внутрішньосуб'єктний план організації дослідження. Ефект послідовності контролювався за допомогою процедур повного позиційного урівнювання, що забезпечувався різною послідовністю умов дослідження ($A \rightarrow B, B \rightarrow A$). Математико-статистична обробка результатів дослідження здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакету SPSS for Windows 19.0.

Для перевірки відмінностей між двома вибірками парних вимірів використовувався непараметричний Т-критерій Вілкоксона (табл. 1). Відповідно, виявлено, що із 25-ти шкал за 12-ма існують достовірні відмінності ($p \leq 0,05$).

Не виявлено відмінностей за низкою шкал: “коректний – нетактовний”, “справедливий – несправедливий”, “лаконічний – багатослівний”, “скритний – відвертий”, “делікатний – нахабний”, “поміrkований – нестриманий”, “агресивний – миролюбивий”, “емоційний – неемоційний”, “домінуючий – дотримується субординації”, “амбітний – неамбітний”, “комунікабельний – некомунікабельний”, “врівноважений – неврівноважений”. Це дає підстави стверджувати, що зазначені феномени перебувають в одному семантичному полі і, як свідчать середньоарифметичні показники, позитивно маркуються.

Таблиця 1

T-критерій Вілкоксона для двох пов'язаних вибірок

№ пор.	Шкали	Z	Sig.
1	коректний – нетактовний	-1,375	0,169
2	жартівливий – серйозний	-2,739	0,006
3	ввічливий – нечемний	-1,938	0,053
4	лицемірний – щирий	-2,079	0,038
5	гнучкий – жорсткий	-3,570	0,000
6	справедливий – несправедливий	-0,935	0,350
7	сором'язливий – хвалькуватий	-1,880	0,060
8	лаконічний – багатослівний	-1,474	0,141
9	скритний – відвертий	-1,707	0,088
10	терплячий – нетерпимий	-2,017	0,044
11	балакучий – мовчазний	-2,345	0,019
12	зацікавлений – байдужий	-2,269	0,023
13	делікатний – нахабний	-1,477	0,140
14	ерудований – неосвічений	-2,100	0,036
15	поміrkований – нестриманий	-1,515	0,130
16	агресивний – миролюбивий	-1,527	0,127
17	емоційний – неемоційний	-1,819	0,069
18	коректний – нетактовний	-1,957	0,050
19	стриманий – імпульсивний	-3,236	0,001
20	домінуючий – дотримується субординації	-1,855	0,064
21	допитливий – байдужий	-2,040	0,041
22	амбітний – неамбітний	-1,814	0,070
23	комунікабельний – некомунікабельний	-1,791	0,073
24	врівноважений – нерівноважений	-1,254	0,210
25	цікавий – нецікавий	-3,148	0,002

Щоб з'ясувати, які саме змінні диференціюють найбільшою мірою дві групи (ідеального і толерантного співрозмовників), було проведено дискримінантний аналіз. Збіг реальної класифікації об'єктів за допомогою канонічних функцій сягає 100 %. Велике власне значення (1,412) підтверджує високу точність дібраної дискримінантної функції. Група з двома пов'язаними вибірками дискримінується однією функцією, канонічна кореляція між вихідними даними і даними, отриманими на основі моделі, становить 0,765. Така висока точність передбачення, що ґрунтується на поєднанні запропонованих показників, підтверджує об'єктивність класифікації та правильність обраних діагностичних критеріїв.

Принагідно зазначимо, що завдання класифікації з використанням методу дискримінантного аналізу реалізується за допомогою канонічних дискримінантних функцій. Канонічні функції дають змогу визначити відмінність між двома сукупностями об'єктів на основі міри відмінностей між типовими характеристиками кожної групи [2]. Аналіз отриманих канонічних функцій дав змогу визначити міру достовірності класів і статистичну значущість такого розрізнення (λ -Вілкса 0,415; Sig. 0,042; χ -тест 39,625). Отже, отримані дані визначили подальшу роботу з результатами дискримінантного аналізу та їхню інтерпретацію.

Подальший аналіз результатів дослідження передбачав оцінювання стандартизованих канонічних коефіцієнтів дискримінантних функцій, які дають можливість визначити співвідношення внеску змінних у результат функцій (табл. 2). З найбільшим внеском у канонічну функцію входять змінні: жартівливий – серйозний (-0,323), лицемірний – щирий (0,235), гнучкий – жорсткий (0,480), сором'язливий – хвалькуватий (0,32); терплячий – нетерпимий (0,350); зацікавлений – байдужий (-0,319); домінуючий – дотримується субординації (0,263); цікавий – нецікавий (-0,739). (Що вищими є значення, то більший внесок шкал у диференціацію об'єктів).

Таблиця 2

Нормовані коефіцієнти канонічної дискримінантної функції

№ пор.	Шкали	Функція
		1
2	жартівливий – серйозний	-0,323
3	ввічливий – нечемний	0,084
4	лицемірний – щирий	0,235
5	гнучкий – жорсткий	0,480
10	терплячий – нетерпимий	0,350
11	балакучий – мовчазний	0,073
12	зацікавлений – байдужий	-0,319
14	ерудований – неосвічений	-0,080
18	коректний – нетактовний	0,011
19	стриманий – імпульсивний	0,067
21	допитливий – байдужий	0,085
25	цікавий – нецікавий	-0,739

Відтак для порівняльного аналізу спробуємо зіставити результати достовірності відмінностей ідеального і толерантного співрозмовників за T-критерієм Вілкоксона та дискримінанти за 12-ма шкалами. Аналізуючи відмінності дескрипторів, ми порівняли

середньоарифметичні значення уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників за 12-ма шкалами (рис.).

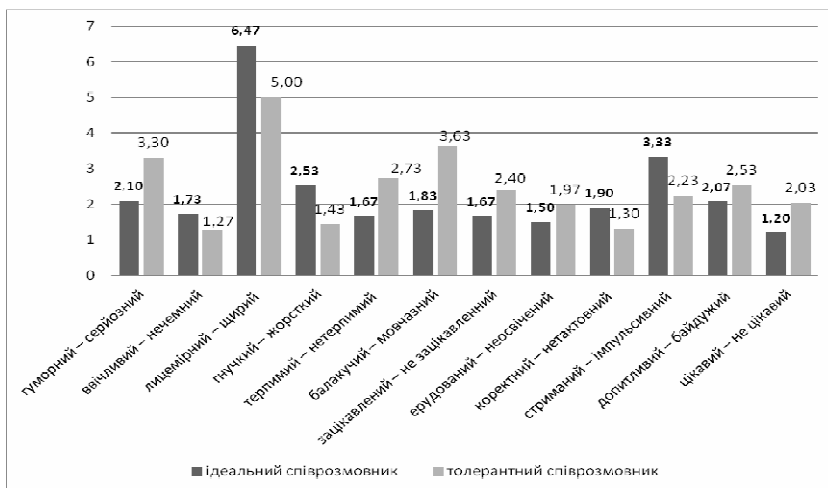

Рис. Результати порівняльного аналізу середніх значень уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників

Отже, формування образу ідеального співрозмовника відбувається на основі таких шкал: ширий (6,47), стриманий (3,33), балакучий (2,93), гнучкий (2,53), жартівливий (2,10), коректний (1,90), допитливий (1,83), ввічливий (1,73), зацікавлений (1,67), терплячий (1,67), ерудований (1,50), цікавий (1,20).

Отримані результати свідчать про те, що досліджувані розглядають ідеального співрозмовника під кутом зору “еґоцентричної комунікації”, тобто приписують його образу щирість, стриманість. Це робить із співрозмовника більше слухача, або людину, основною метою якої є задоволення потреб досліджуваного у спілкуванні. Означені показники – “гнучкий”, “жартівливий”, “коректний”, “допитливий” – свідчать про те, що ядром образу ідеального співрозмовника є його унікальність, зацікавленість у комунікації з іншим та риси, які він повинен мати для того, щоб досліджуваний зміг задовольнити свою потребу в спілкуванні.

Аналіз середніх значень оцінок, виведення респондентами, дає підстави стверджувати, що толерантний співрозмовник має бути ширим (5,0), балакучим (3,63), жартівливим (3,30), терплячим (2,73); допитливим (2,53); зацікавленим (2,40); стриманим (2,23); цікавим (2,03), ерудованим (1,97), гнучким (1,43), коректним (1,30), ввічливим (1,27).

Отримані результати показують, що середні показники якостей “щирий”, “гнучкий”, “стриманий”, “коректний”, “ввічливий” більшою мірою виражені у толерантного, ніж в ідеального, співрозмовника. Найменш вираженими порівняно з ідеальним у толерантного співрозмовника виявилися такі риси: “цікавий”, “допитливий”, “ерудований”, “зацікавлений”, “балакучий”, “терплячий”, “жартівливий”. Це значить, що обрані показники толерантного співрозмовника обслуговують позицію “наявності норми”, “відповідності правильному”. Так, наприклад, значущості набувають ознаки, спрямовані на прийняття іншого (цікавий, допитливий, терплячий тощо).

Аналіз отриманих даних показав, що риси ідеального співрозмовника увиразнюють культурно обумовлені, бажані для суспільства комунікативні характеристики. Що ж до рис толерантного співрозмовника, то означені показники можна розглядати як засіб згладжування суперечностей у суспільстві шляхом наголошування на його “тотожності” та звичайності. Загалом в оцінках ідеального і толерантного співрозмовників переважають позитивні оцінки, що свідчить про позитивний образ цих співрозмовників в уявленнях досліджуваних. При оцінюванні ідеального співрозмовника домінуючим дескриптором виявилася “щирість”, а при оцінюванні толерантного – “коректність”.

Висновки. На підставі дослідження уявлень про ідеального і толерантного співрозмовників виділено розбіжності в запиті на їхнє функціонування в комунікативному просторі суспільства. З’ясовано, що: 1) притаманна співрозмовникові “ідеальність” обумовлена збереженням ендемічних характеристик спільноти, на відміну від толерантності, яка є універсальним засобом згладжування суперечностей у суспільстві; 2) уявлення про співрозмовників залежить від орієнтації потреб: або власних (егоцентризм), або іншого (алоцентризм); 3) оперування уявленнями про співрозмовника відбувається на рівні соціалізації, коли ідеал розглядається як прояв унікальності особистості чи групи, а толерантність – як те, що створює умови для рівності.

Дослідження та інтерпретація результатів порівняльного аналізу у двох пов’язаних вибірках дали змогу визначити, що: по-перше, уявлення про толерантного та ідеального співрозмовників перебувають в одному семантичному полі і позитивно маркуються; по-друге, у структурі комунікативного поля існують відмінності щодо ідеального і толерантного співрозмовників. У ході дослідження виявлено достовірні відмінності в уявленнях про ідеального і толерантного співрозмовників за Т-критерієм Вілкоксона та дискримінанти за 12-ма шкалами. Визначено, що при оцінюванні ідеального співрозмовника

домінуючим дескриптором є “щирість”, а при оцінюванні толерантного – “коректність”.

Перспективними напрямками подальшого дослідження можуть стати вивчення толерантного співрозмовника та виокремлення різноманітних чинників репрезентації комунікативної толерантності.

Література

1. Гольдин В. Е. Толерантность как принцип культуры речи / В. Е. Гольдин // Философские и лингвокультурологические проблемы толерантности. – М. : Олма-пресс, 2005. – С. 515–532.
2. Многомерный статистический анализ в экономических задачах: компьютерное моделирование SPSS / И. В. Орлова, Н. А. Концевая, В. Б. Турундаевский, Е. С. Филонова, В. Н. Уродовских. – М. : Вузовский учебник, 2009. – 320 с.
3. Панин В. В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / В. В. Панин; Тюмен. гос. ун-т. – Тюмень, 2004. – 19 с.
4. Стернин И. А. О национальном коммуникативном сознании / И. А. Стернин // Лингвистический вестник. – Ижевск, 2002. – Вып. 4. – С. 87–94.
5. Стернин И. А. Толерантность и коммуникация / И. А. Стернин // Философские и лингвокультурологические проблемы толерантности: кол. моногр. / отв. ред. Н. А. Купина и М. Б. Хомяков. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. – С. 324–336. – (Золотая коллекция).
6. Южакова Ю. В. Толерантность массово-информационного дискурса идеологической направленности: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Ю. В. Южакова; Челябин. гос. ун-т. – Челябинск, 2007. – 27 с.

References

1. Goldin, V. E. (2005). *Tolerantnost kak printsip kultury rechi* [Tolerance as a principle of speech culture]. Moscow: Olma-press Publ. (rus).
2. Orlova, I. V., Kontsevaya, N. A., Turundaevskiy, V. B., Filonova, E. S., Urodovskikh, V. N. (2009). *Mnogomernyy statisticheskiy analiz v ekonomicheskikh zadachakh: kompyuternoye modelirovaniye SPSS* [Multivariate statistical analysis of economic problems: computer modeling SPSS]. Moscow: Vuzovskiy uchebnik Publ. (rus).
3. Panin, V. V. (2004). *Politicheskaya korrektnost kak kulturno-povedencheskaya i yazykovaya kategoriya* [Political correctness as a cultural behavioral and linguistic category], Abstract of Ph. D. dissertation, Tyumen State University, Tyumen, Russia (rus).
4. Sternin, I. A. (2002). O natsionalnom kommunikativnom soznanii [About National consciousness of communicative]. *Lingvisticheskiy vestnik* [Linguistic Bulletin], 4, 87–94 (rus).
5. Sternin, I. A. (2005). Tolerantnost i kommunikatsiya [Tolerance and the communication]. In N. A. Kupina and M. B. Khomyakov (Eds.), *Filosofskie i lingvokulturologicheskiye problemy tolerantnosti* [Philosophical and cultural problems of tolerance] (pp. 324–336). Moscow: OLMA-PRESS (rus).

6. Yuzhakova, Yu. V. (2007). *Tolerantnost massovo-informatsionnogo diskursa ideologicheskoy napravlenosti* [Tolerance of mass-information discourse ideological thrust], Abstract of Ph. D. dissertation, Chelyabinsk State University, Chelyabinsk, Russia (rus).

Tovstokora Ju. V. Comparative analysis of perceptions of ideal and tolerant interlocutors in communicative space

Transformation processes in the Ukrainian society lead to the need for studies of tolerance. Also, there is a need for studies of tolerance and its impact on communication in society. The notion of “tolerance” has been formed for a long time and constantly acquired versatile filling. Available in the discourse of multicultural environment, this concept is considered as a synonym of the word “sufferance”. Psychological literature indicates that tolerance is uniquely correlated with communicative ideal. Thus, the idea of the perfect interlocutor suggests that it must be tolerant to “the other as somebody different”. Tolerance is positioned as a necessity for everyone. However, the ambiguity of the definition of an “ideal companion” is not explicitly included in its structure the tolerance of differences or acceptance of otherness. In turn, the perfect interlocutor has a set of communication characteristics. These characteristics provide a positive attitude towards other participants of communication. The article gives the results of theoretical and empirical considerations for the problem of ideal and tolerant interlocutors in the communicative space. The article explains the content of the concepts of “an ideal interlocutor” and “tolerant interlocutor”. It reveals the signs of interlocutors in the communicative space. The differences between ideal and tolerant interlocutors are given in the article. It is regarded the problem of the structure of semantic space of “ideal” and “tolerant” interlocutor. The study of functioning of tolerance leads to the problem of finding criteria for distinguishing qualities of tolerance and the ideal interlocutor. Method of the semantic differential is used for research of communicative qualities of tolerance and ideal interlocutor. A comparative analysis of two related samples showed significant results. Positive perception of an ideal and tolerant interlocutors in a semantic space is revealed. Differences in the structure of communication of ideal and tolerant interlocutors are found. The descriptors in the assessment of a dominant ideal interlocutor as "sincere", and in the assessment of a tolerant interlocutor descriptor as "correctness" are determined.

Keywords: ideal, ideal interlocutor, tolerance, tolerant interlocutor, another as anotherness, communication, semantic differential.

© Товстоко́ра Ю. В.